

Περίληψη Εκδήλωσης

Οι Αλήθειες Των Άλλων : πόσο καταλαβαίνουμε την Τουρκία;

Π.Κ. Ιωακειμίδης*

Η Τουρκία πάει σε πρόωρες εκλογές. Αλλά πόσο καταλαβαίνουμε την Τουρκία; Στην προσέγγισή μου για την κατανόηση των διεθνών γεγονότων και συμπεριφορών και ιδιαίτερα της συμπεριφοράς της Τουρκίας έχω ως ένα βασικό οδηγό το αξίωμα του Ν. Θέμελη: την ανάγκη κατανόησης της “αλήθειας των άλλων”, στην προκειμένη περίπτωση της Τουρκίας (θέμα για το οποίο έγραψε το έξοχο μυθιστόρημα με αυτό το τίτλο, “Οι Αλήθειες των Άλλων”). Ποιές είναι λοιπόν οι “αλήθειες” γύρω από την Τουρκία που οφείλουμε να καταλάβουμε έστω και μερικώς για να ερμηνεύσουμε όσο γίνεται τη συμπεριφορά της πέρα από τα αναθέματα που καθημερινά ρίχνουμε στον πρόεδρο Ερντογάν, κ.λπ.; Για μια σωστή ερμηνεία, είναι σημαντικό λοιπόν να κατανοήσουμε ότι η Τουρκία πάσχει από τρία βασικά σύνδρομα:

Πρώτον, το σύνδρομο της **περικύκλωσης** (encirclement) και αποκλεισμού

Δεύτερον, το σύνδρομο της **διάλυσης** (dismemberment) και

Τρίτον, το σύνδρομο της **“κατώτερης αντιμετώπισης”** (inferiority complex). Πολύ συνοπτικά για το καθένα:

(α) Περικύκλωση – αποκλεισμός: Η Τουρκία βαθύτατα πιστεύει ότι Ευρώπη, Δυτικές δυνάμεις και βεβαίως Ελλάδα στοχεύουν στον αποκλεισμό της από σημαντικούς θεσμούς και διαδικασίες και στην περικύκλωσή της μέσα σ' ένα ασφυκτικό πλαίσιο και με ένα αυστηρό “τείχος” κανόνων που θα την αποκλείει από αυτό που θεωρεί ως κανονική επικοινωνία και διάδραση με το εξωτερικό της περιβάλλον. Γεγονότα όπως το πάγωμα της διαδικασίας για την ένταξή της στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), η θέση της Ελλάδας για επέκταση των χωρικών υδάτων στα δώδεκα μίλια (που προβλέπεται από το δίκαιο της θάλασσας), η διαμορφούμενη συμμαχία Ελλάδας, Αιγύπτου, Ισραήλ, Κύπρου για την αξιοποίηση των ενεργειακών πόρων ερμηνεύονται από την Τουρκία ως συντονισμένη προσπάθεια αποκλεισμού της από τις πλουτοπαραγωγικές πηγές της Αν. Μεσογείου και περικύκλωσή της. Ακόμη και η Συνθήκη της Λωζάνης ερμηνεύεται ότι επιβάλλει ένα καθεστώς περικύκλωσης – αποκλεισμού.

(β) Διάλυση: Βαθειά στην ψυχή μέρους της Τουρκικής πολιτικής elite είναι η πεποίθηση ότι μικρές ή μεγάλες δυνάμεις επιδιώκουν/συνομοτούν για τη διάλυση ή τουλάχιστον τον ακρωτηριασμό της Τουρκίας. Το σύνδρομο αυτό ανατρέχει στην περίοδο 1919-1922 αλλά σήμερα τροφοδοτείται ισχυρά από το Κουρδικό. Με άλλα λόγια, η Τουρκία πιστεύει ότι οι Κούρδοι υποκινούνται για ανεξαρτησία με στόχο τη διάλυση της Τουρκίας. Αυτό συνιστά έναν εφιάλτη για την Τουρκία, η πεποίθηση δηλαδή ότι κυρίως η Δύση περιλαμβανομένων και των ΗΠΑ στοχεύουν σε μια κατά βάση μικρή Τουρκία.

(γ) Κατωτερότητα: Η Τουρκία πάσχει, υποφέρει βαθύτατα από σύνδρομο κατωτερότητας. Έχει βαθειά εμπεδωμένη την αντίληψη, όχι εντελώς αδικαιολόγητα, ότι ο έξω κόσμος, ιδιαίτερα η Δύση, θεωρεί την Τουρκία ως “απολίτιστη, καθυστερημένη χώρα”, έξω από το σύγχρονο πολιτιστικό πρότυπο και τους Τούρκους ως λίγο-πολύ “μπουνταλάδες”, άξεστους, ακατάλληλους για τα ευρωπαϊκά πολιτικά σαλόνια (οι ελληνικές γελοιογραφίες αποτυπώνουν εύγλωττα την αντίληψη αυτή).

Τα τρία αυτά σύνδρομα δεν αναφέρονται για να δικαιολογήσουν την επιθετικότητα ή τις απαράδεκτες διεκδικήσεις της Τουρκίας. Επισημαίνονται για να ερμηνεύσουν μια πραγματικότητα καθώς προσδιορίζουν αποφασιστικά τη συμπεριφορά της Τουρκίας. Είναι πολλαπλώς ενδιαφέρον ότι από τα ίδια ακριβώς σύνδρομα πάσχει και η Ρωσία. Και αυτός ακριβώς είναι ο βαθύτερος λόγος γιατί η Τουρκία και Ρωσία έλκονται αμοιβαίως. Τα σύνδρομα αυτά οδηγούν, όπως δείχνουν συγκριτικές μελέτες, στην προβολή και επιδίωξη “ηγεμονικών ρόλων και συμπεριφορών” πέρα από αποδεκτούς κανόνες διεθνούς δικαίου, κάτι που άλλωστε ταιριάζει στην παράδοση χωρών με αυτοκρατορικό παρελθόν.

Η ελληνική πλευρά κατανοεί όμως τις αλήθειες – σύνδρομα αυτά; Και κάνει κάτι που να διευκολύνει την υπέρβασή τους ως προϋπόθεση για μια άλλη κανονικότητα και συμπεριφορά από την Τουρκία; Σε κάποιο βαθμό ναι, σε μεγαλύτερο όμως όχι. Συμβάλλει στη διαιώνισή τους. Και αυτό είναι μείζον λάθος. Η υποστήριξη της ένταξης της Τουρκίας στην ΕΕ

συμβάλλει θετικά, ενώ η θέση μας, π.χ. για επέκταση των χωρικών υδάτων στα δώδεκα μίλια ή η προσπάθεια δημιουργίας άξονα Αιγύπτου – Ισραήλ – Κύπρου – Ελλάδας ερμηνεύεται ως απόπειρα περικύκλωσης, αποκλεισμού της Τουρκίας. Και αντιδρά με τον τρόπο που αντιδρά.

Με βάση τα παραπάνω, είναι εμφανές ότι χρειαζόμαστε μια άλλη στρατηγική για την Τουρκία η οποία (και στη λογική που εισηγήθηκε και η επικεφαλής του ΚΙΝΑΛ Φ. Γεννηματά) δεν μπορεί παρά να στηριχθεί στις συνοπτικά ακόλουθες πέντε κεντρικές παραδοχές – προτάσεις:

1. Όσο μακρύτερα, αποκλεισμένη είναι η Τουρκία από την Ευρώπη τόσο επιθετικότερη γίνεται. Αυτό συνεπάγεται ότι θα πρέπει να αναζητήσουμε τις στρατηγικές για την “επανασύνδεση” της Τουρκίας με την Ευρώπη με απώτερη προοπτική την ένταξη εάν και εφόσον εκπληρωθούν οι αναγκαίες προϋποθέσεις/ κριτήρια(που περιγράφονται στην πρόσφατη έκθεση της ΕΕ για τη χώρα) .

2. Η Τουρκία και ΕΕ είναι σήμερα σε αμοιβαία εξάρτηση (αλληλεξάρτηση) αλλά με την πάροδο του χρόνου η σημασία και ρόλος της Τουρκίας σε γεωπολιτικούς όρους τουλάχιστον θα αυξάνεται ενώ αυτός της ΕΕ θα μειούται στην περιοχή. Η ΕΕ θα έχει συγκριτικά πολύ μεγαλύτερη ανάγκη την Τουρκία απ' ότι σήμερα. Επομένως κάποια πράγματα επείγουν. Σκόπιμο είναι να γίνουν τώρα, σύντομα.

3. Η επίλυση των ελληνοτουρκικών προβλημάτων δεν μπορεί (και δεν πρέπει) να γίνει με “όρους ισχύος”. Οπωσδήποτε θα πρέπει να έχουμε την ισχυρότερη αποτρεπτική ικανότητα αλλά όχι και ψευδαισθήσεις. Οι πολλαπλές ασυμμετρίες ανάμεσα στις δύο πλευρές είναι σημαντικές και

διευρύνονται εις βάρος μας με την πάροδο του χρόνου. Και εδώ ισχύει το “δόγμα Θεοδωρόπουλου” που λέει “κάθε φορά που αντιμετωπίσαμε την Τουρκία μόνοι μας (1897, 1922, 1974) χάσαμε. Κάθε φορά που την αντιμετωπίσαμε σε συσχετισμό με άλλες δυνάμεις κερδίσαμε ή τουλάχιστον δεν χάσαμε”. Και ο χρόνος δεν εργάζεται υπέρ ημών αλλά εις βάρος μας.

4. Με βάση και το δόγμα αυτό, μια νέα στρατηγική της Ελλάδας, λαμβάνοντας υπόψη και τις ευρύτερες γεωπολιτικές ανακατατάξεις, θα πρέπει να στηριχθεί σ' ένα πακέτο μέτρων και προτάσεων- που μπορεί να υπάρξει- που θα αξιοποιούν μεταξύ άλλων καλύτερα το πλαίσιο της Ένωσης (επαναδιατύπωση του “Ελσίνκι” με σημερινούς όρους και στόχους όπως εγγύηση των συνόρων από την ΕΕ).

Αλλά το κεντρικό ερώτημα παραμένει : έχουμε τη δύναμη να διαβάσουμε και τις “αλήθειες των άλλων” για να προχωρήσουμε στη ανάλογη στρατηγική για την επίλυση των προβλημάτων και όχι για τη διαιώνισή τους με το τεράστιο ανθρώπινο, οικονομικό και πολιτικό κόστος.

-----

* Ο Π.Κ. Ιωακειμίδης είναι Ομότιμος Καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών.